

6698 SAYILI KANUNDA YER ALAN TEMEL KAVRAMLAR

1. Açık Rıza

Kanunun yürürlüğe girmesi sonrasında, kişisel veri ve bu verinin işlenmesi ile birlikte hayatımıza giren kavramlardan birisi de “açık rıza” kavramıdır. Kanunun 3. maddesinde açık rıza; “belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza” şeklinde tanımlanmıştır.

Ayrıca Anayasanın 20. maddesinin 3. fıkrasında, kişisel verilerin, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Açık rıza, Kanunda hem özel nitelikli kişisel veriler, hem de özel nitelikli olmayan kişisel veriler bakımından hukuka uygunluk sebeplerinden bir tanesidir.

Buna göre sırasıyla Kanunun;

- 5. maddesinin, 1. fıkrasında “Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez”,

- 6. maddesinin 2. fıkrasında “Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır”,
- 8. maddesinin 1. fıkrasında “Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın aktarılamaz”,
- 9. maddesinin 1. fıkrasında “Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yurt dışına aktarılamaz.”

düzenlemeleri yer almaktadır.

Açık rıza, uluslararası metinlerde de kendine yer bulan önemli bir kavramdır. Bununla birlikte GDPR’da rıza ve açık rıza kavramlarının her ikisi de yer almakta ancak sadece rıza kavramının tanımı verilmektedir. GDPR’a göre rıza; bir beyan veya olumluyıcı eylem şeklinde ilgili kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine mutabık kaldığını gösteren özgürce verilmiş, konuya özel, bilgilendirilmiş ve ilgili kişinin isteklerinin belirsizlik içermeyen bir ifadesi olarak tanımlanmıştır. GDPR’da kişisel verilerin işlenmesi için rıza alınması aranırken özel nitelikli

kişisel verilerin işlenmesi için açık rızaya ihtiyaç duyulmaktadır. Kanunumuzda ise, hem kişisel verilerin hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için açık rıza alınması kişisel veri işleme şartları arasında sayılmaktadır.

Kanun çerçevesinde açık rıza, kişinin sahip olduğu verinin işlenmesine, kendi isteği ile ya da karşı taraftan gelen istek üzerine, onay vermesi anlamını taşımaktadır. Açık rıza açıklamasının bir diğer önemi de veri işleyene gerçekleştireceği fiil konusunda yol göstermesidir. Kişi açık rıza açıklaması ile aslında veri sorumlusuna kendi hukuksal değerine ilişkin verdiği kararı bildirmiş olmaktadır. Açık rıza açıklaması, ilgili kişinin, işlenmesine izin verdiği verinin sınırını, kapsamını ve gerçekleştirilme biçimini de belirlemesini sağlayacaktır.

Açık rızanın bu anlamda, rıza veren kişinin “olumlu irade beyanı”nı içermesi gerekmektedir. Diğer mevzuattaki düzenlemeler saklı kalmak üzere, açık rızanın alınması şekil şartına bağlı değildir. Açık rızanın elektronik ortam ve çağrı merkezi vb. yollarla alınması da mümkündür.

Burada ispat yükümlülüğü veri sorumlusuna aittir.

Kanunun 3. maddesinde yer verilen açık rıza tanımı kapsamında, açık rızanın 3 unsuru bulunmaktadır:

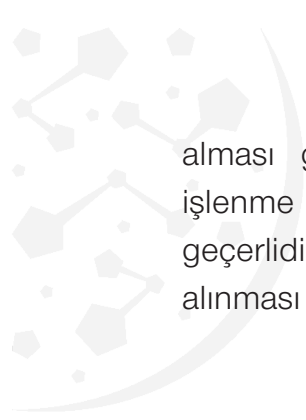
-
- Belirli bir konuya ilişkin olması,
 - Rızanın bilgilendirmeye dayanması,
 - Özgür iradeyle açıklanması.

a. Belirli Bir Konuya İlişkin Olması

Veri işlemek üzere verilen açık rızanın geçerli olması için açık rızanın belirli bir konuya ilişkin ve o konu ile sınırlı olması gerekir. Veri sorumlusu tarafından açık rıza beyanının hangi konuya ilişkin olarak istenildiğinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Buna göre, ilgili kişinin genel bir irade açıklaması ile “kişisel verilerimin işlenmesini kabul ediyorum” şeklinde açık uçlu ve belirsiz rızası tek başına Kanun bağlamında “açık rıza” olarak kabul edilemez.

Eğer birden çok kategoriye ilişkin verinin işlenmesine dair açık rıza beyanında bulunulacaksa, açık rızanın hangi verilerin ve ne amaçlarla işleneceği gibi, işlemenin farklı noktaları açısından da verilmiş olması gerekir.

Veri sorumlusunun, veriyi kullanımı sonrasında gerçekleştireceği ikincil işlemler için ise (örneğin yurt dışına veri aktarımı gibi), ayrıca açık rıza

alması gerekecektir. Aynı durum, verilerin işleme amaçlarının değişmesi halinde de geçerlidir. Yani her amaç için ayrı bir açık rıza alınması gerekir.

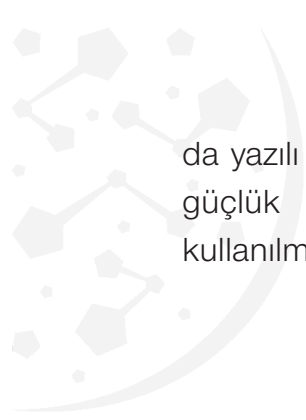

b. Bilgilendirmeye Dayanması

Açık rıza bir irade beyanı olup, kişinin özgür bir şekilde rıza gösterebilmesi için, neye rıza gösterdiğini de bilmesi gerekir. Kişinin sadece konu üzerinde değil, aynı zamanda rızasının sonuçları üzerinde de tam bir bilgi sahibi olması gerekir.

Bilgilendirme, veri işleme ile ilgili bütün konularda açık ve anlaşılır bir biçimde gerçekleştirilmelidir. Bilgilendirmenin mutlaka verinin işlenmesinden önce yapılması gerekir. İşlenecek verinin niteliği, aynı zamanda bilgilendirme düzeyini belirleyecektir. İlgili kişinin bilgilendirilmesi aynı zamanda kişinin kendi verilerinin geleceğini belirleme hakkının bir yansımaları oluşturmaktadır.

Bilgilendirme yapılırken elde edilecek kişisel verilerin hangi amaçlarla kullanılacağı açıkça belirtilmeli, kişinin anlamayacağı terimler ya

da yazılı bilgilendirme yapıldığında okumakta
güçlük çekeceği oranda küçük puntolar
kullanılmamalıdır.

c. Özgür İradeyle Açıklanması

Kişinin irade beyanı olan rıza, kişinin yaptığı davranışın bilincinde ve kendi kararı olması halinde geçerlilik kazanacaktır. Kişinin iradesini sakatlayacak her türlü fiil, kişisel verilerin işlenmesi için verdiği açık rızayı da sakatlayacaktır. Cebir, tehdit, hata ve hile gibi iradeyi sakatlayan hallerde, kişinin özgür biçimde karar vermesi mümkün değildir. Dolayısıyla, bu gibi durumlarda özgür bir irade açıklamasından bahsedilemez. Ancak, buradaki her sebep kendi içerisinde değerlendirilmeli, rızayı etkileme derecesi belirlenmelidir.

Tarafların eşit konumda olmadığı veya taraflardan birinin diğeri üzerinde etkili olduğu durumlarda rızanın özgür iradeyle verilip verilmediğinin dikkatle değerlendirilmesi gerekir. Özellikle işçi-işveren ilişkisinde, işçiye rıza göstermeme imkânının etkin bir biçimde sunulmadığı veya rıza göstermemenin işçi açısından muhtemel

bir olumsuzluk doğuracağı durumlarda, rızanın özgür iradeye dayandığı kabul edilemez.

Öte yandan, açık rızanın özgür irade ile açıklanması gerektiğinden, ilgili kişinin açık rızasının alınması, bir ürün veya hizmetin sunulmasının ya da ürün veya hizmetten yararlandırılmasının ön şartı olarak ileri sürülmemelidir. Yani açık rıza herhangi bir hizmet şartına bağlanamaz.

Örneğin, bir hizmetten yararlanılmasının üyelik şartına bağlandığı yerlerde, üye olmak isteyen ilgili kişinin parmak izinin alınması ve işlenmesinin üyelik sözleşmesinin kurulması için zorunluluk olarak öngörülmesi hukuka aykırı olacaktır. Çünkü bu şekilde alınan açık rıza özgür irade ile açık rıza verilmesi ilkesine ve ölçülülük ilkesine aykırı olacaktır.

2. Anonim Hale Getirme

Anonim hale getirme veya anonimleştirme, verilerin başka verilerle eşleştirilse dahi, hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesini ifade etmektedir. Bu kapsamda, elde kalan veri üzerinden bir izleme yapılarak başka verilerle eşleştirme ve destekleme sonrasında verinin kime ait olduğu anlaşılabilirse, bu verinin anonim hale getirildiği kabul edilemez.

Bu noktada dikkat çekilmesi gereken husus, anonim veri ve anonimleştirilmiş veri arasındaki farktır. Anonim veri başından itibaren belirli bir kişiyle ilişkilendirilmesi mümkün olmayan veriyi ifade ederken, anonimleştirilmiş veri daha öncesinde bir kişiyle ilişkilendirilmiş ancak artık bağlantısı kalmamış veridir.

3. İlgili Kişi

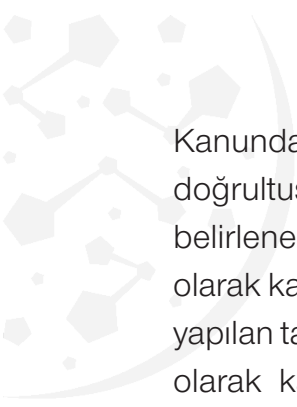
Kanunda, yalnızca gerçek kişilerin verilerinin korunması öngörülmektedir. Bu nedenle Kanunda kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi ifade etmek için “ilgili kişi” ifadesi kullanılmıştır. Korunması gereken kişi, Kanunun tanımlar kısmında açıkça belirtildiğı üzere “gerçek kişi”dir.

Kanunda yer alan kişisel verinin tanımı gereğı, tüzel kişiye ait bir verinin herhangi bir gerçek kişiyi belirlemesi ya da belirlenebilir kılması halinde, bu veriler Kanun kapsamında koruma altındadır. Ancak burada korunan menfaat tüzel kişiye değil, düzenlemenin temellendirdiğı öncelik gereğı belirlenen ya da belirlenebilecek gerçek kişiye ait olacaktır. Çünkü Kanun, tüzel kişilere ait verilerin korunmasını hiçbir şekilde düzenlememektedir.

4. Kişisel Veri

Kişisel veri, belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilgidir. Bu durumda kişisel veriyi, kişisel olmayan verilerden ayırabilmek için temelde iki ölçütten yararlanıldığı söylenebilir. Buna göre, kişisel veriden söz edebilmek için, verinin bir kişiye ilişkin olması ve bu kişinin de belirli ya da belirlenebilir nitelikte olması gerekmektedir.

Kişisel veri, bireyin şahsi, mesleki ve ailevi özelliklerini gösteren, o bireyi diğer bireylerden ayırmaya ve niteliklerini ortaya koymaya elverişli her türlü bilgidir. Kanunda kişisel veri; “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” şeklinde tanımlanmıştır. Bu bilgiler, belli bir kimsenin kimliği, etnik kökeni, fiziksel özellikleri, sağlık, eğitim, istihdam durumu, cinsel yaşamı, aile hayatı, başkaları ile yaptığı haberleşmeler, ikamet adresi, kredi kartı bilgisi, kişisel düşünce ve inançları, dernek, vakıf ya da sendika üyelikleri, alışveriş alışkanlıkları gibi hususları da kapsamaktadır.

Kanunda yer alan kişisel veri tanımı doğrultusunda gerçek bir kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan her türlü bilginin kişisel veri olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Kanunda yapılan tanımlamada hangi bilgilerin kişisel veri olarak kabul edileceğine ilişkin sınırlı sayım esasının benimsenmediği görülmektedir. Kanunda gelişen teknolojilerle türetilebilecek veri kategorilerini de düzenleyecek şekilde geniş bir kişisel veri tanımı sunulmaktadır.

Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade etmektedir. Kanunun gerekçesinde bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan verilerin yanı sıra, kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin verilerin de kişisel veri niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

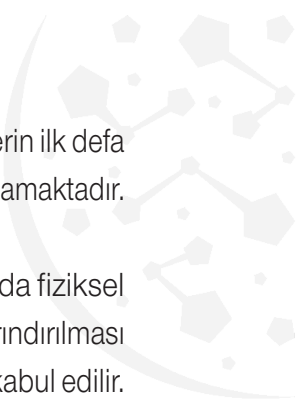
Kişisel veriler, kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıyabileceği gibi, kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm verileri kapsamaktadır.

Nitekim, Kanunun gerekçesinde de telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi verilerin dolaylı da olsa kişiyi belirlenebilir kılabilme özellikleri nedeniyle kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

4. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin işlenmesi kavramı zincirleme bir döngüyü ifade etmektedir. Kanunun 2. maddesinde, kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla ilk defa elde edilmesiyle başlayan bir süreç ve devamındaki her türlü işleme, veri işleme olarak tanımlanmıştır. Kişisel verilerin belirtilen şekilde toplandıktan sonra silme, yok etme veya anonim hale getirme işlemlerine kadar olan süreçte gerçekleştirilen her türlü faaliyet Kanun kapsamında kişisel verilerin işlenmesi olarak değerlendirilmektedir. Aslında kişisel veriler söz konusu olduğunda verinin nasıl tutulduğu ve kullanıldığı en az verinin kendisi kadar önemlidir.

Kişisel verileri işleme yöntemlerinden bazıları aşağıda açıklanmaktadır:

-
- **Elde edilme veya kaydetme:** Kişisel verilerin ilk defa elde edildikleri an itibariyle işleme fiili başlamaktadır.
 - **Depolama/Muhafaza Etme:** Dijital ya da fiziksel ortamda, kişisel verilerin saklanması, barındırılması ya da depolanması işleme kapsamında kabul edilir.
 - **Değiştirme/Yeniden Düzenleme:** Kişisel verilerin, çeşitli yöntemler kullanılmak suretiyle değiştirilmesi ya da yeniden düzenlenmesi de işleme sayılır.
 - **Aktarılma/Devralınma:** Kişisel verilerin çeşitli yöntemlerle iletilmesi de işleme faaliyeti kapsamındadır.

Kişisel veriler otomatik veya otomatik olmayan yollarla işlenebilecektir:

a. Otomatik İşleme

Direktifte ve Kanunda otomatik işlemenin ne olduğuna ilişkin bir tanım yer almazken, OECD tarafından verilen tanım; “İnsan müdahalesi ya da yardımı konusundaki ihtiyacı asgari seviyeye indiren, kendi aralarında bağlantılı ve etkileşimli elektrikli veya elektronik bir sistem tarafından gerçekleştirilen veri işleme faaliyeti” şeklindedir. Bununla birlikte Kanun gerekçesinde, Kanunun kapsamı açıklanırken, “Günümüzde bu veriler, gerek özel sektör gerek kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır.” denilerek dolaylı yoldan otomatik işlemenin, bilişim sistemleri üzerinde gerçekleştirilen faaliyetler olduğu belirtilmiştir.

Buna göre, otomatik olarak veri işlenmesi; bilgisayar, telefon, saat vb. işlemci sahibi cihazlar tarafından yerine getirilen, yazılım veya donanım özellikleri aracılığıyla önceden hazırlanan algoritmalar kapsamında insan müdahalesi olmadan kendiliğinden gerçekleşen işleme faaliyetidir.

b. Otomatik Olmayan Yollarla İşleme (Veri Kayıt Sisteminin Parçası Olmak Kaydıyla)

Yukarıda belirtildiği gibi, kişisel veriler otomatik işlemeye tabi tutulmasalar da, “veri kayıt sistemi” aracılığıyla işlendiklerinde de Kanun hükümlerine tabi olacaklardır. Kanunda veri kayıt sistemi, “kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi”ni ifade etmektedir. Bu sistemler elektronik yahut fiziki ortamda oluşturulabilir. Buna göre, örneğin veri kayıt sisteminde kişisel veriler, ad, soyad veya kimlik numarası üzerinden sınıflandırılabilir gibi, kredi borcunu ödemeyenlere ilişkin oluşturulacak sınıflandırma da bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Kanun, otomatik olmayan yollarla veri işlenmesini tamamen Kanun kapsamı dışında tutmamaktadır. Yani, otomatik olmayan yolla veri işleme eğer veri kayıt sisteminin parçası ise, bu durumda veri işleme

faaliyeti Kanun kapsamında kabul edilecektir.

Sonuç olarak;

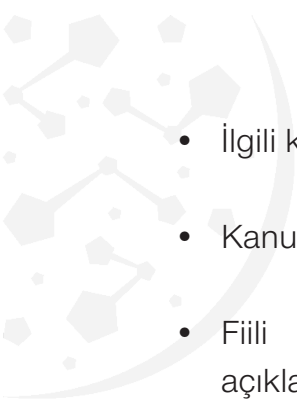

Kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için aşağıdaki tüm şartların birlikte sağlanması gerekir:

-
- İşlemenin veri işleme şartlarına dayanması,
 - Aydınlatmanın gerçekleşmiş olması,
 - Genel (temel) ilkelere uygun olması.

c. Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

Kişisel verilerin işlenmesi, Kanunun 3. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre; kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem, kişisel verilerin işlenmesi olarak kabul edilmiştir.

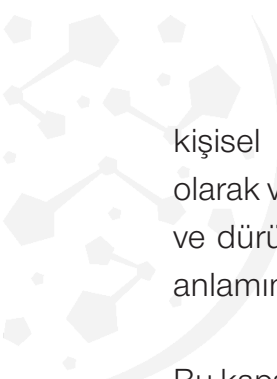
Kişisel verilerin işlenme şartları ise Kanunun 5. maddesinde sayılmış olup, buna göre aşağıdaki hallerden en az birinin bulunması durumunda kişisel verilerin işlenmesi mümkündür.

-
-
- İlgili kişinin açık rızasının varlığı,
 - Kanunlarda açıkça öngörülmesi,
 - Fiili imkansızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması,
 - Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması,
 - Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması,
 - İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması,

- Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması,
- İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

Kişisel verilerin işleme şartları, yani hukuka uygunluk halleri, Kanunda sayma yoluyla belirlenmiş olup, bu şartlar genişletilemez.

Kişisel veri işleme, Kanunda bulunan açık rıza dışındaki şartlardan birine dayanıyorsa, bu durumda ilgili kişiden açık rıza alınmasına gerek bulunmamaktadır. Veri işleme faaliyetinin, açık rıza dışında bir dayanakla yürütülmesi mümkün iken açık rızaya dayandırılması; ilgili kişinin yanıltılması ve yanlış yönlendirilmesi dolayısıyla aldatıcı ve veri sorumlusunca hakkın kötüye kullanımı niteliğinde olacaktır. Nitekim, ilgili kişi tarafından verilen açık rızanın geri alınması halinde veri sorumlusunun diğer

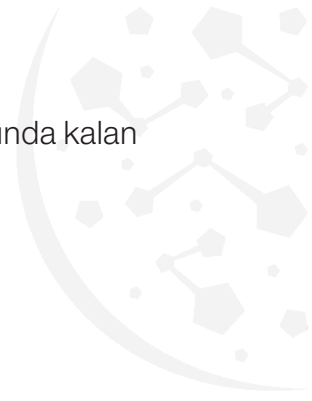
kişisel veri işleme şartlarından birine dayalı olarak veri işleme faaliyetini sürdürmesi hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırı işlem yapılması anlamına gelecektir.

Bu kapsamda, veri sorumlusu tarafından kişisel veri işleme faaliyetinin amacının öncelikli olarak açık rıza dışındaki işleme şartlarından birine dayanıp dayanmadığı değerlendirilmeli, eğer bu amaç Kanunda belirtilen açık rıza dışındaki şartlardan en az birini karşılamıyorsa, bu durumda veri işleme faaliyetinin devamı için kişinin açık rızasının alınması yoluna gidilmelidir.

Kişisel verilerin işlenme şartları her bir kişisel veri işleme faaliyetinin amacının Kanun bakımından hukuki dayanağını oluşturmaktadır. Kişisel veri işleme faaliyetinin amacında birden fazla sayıda kişisel veri işleme şartı bulunabilir. Örneğin, maaş bordrosu düzenlemek amacıyla çalışanların kişisel verilerinin işlenmesinin hukuki dayanağı, kişisel veri işleme şartlarından sözleşmenin ifası ve veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünün yerine getirilmesidir.

Tablo-1'de kişisel verilerin açık rıza dışında kalan işleme şartları yer almaktadır:

İşleme Şartları	Kapsam	Örnek
Kanun Hükmü	Vergi Kanunları, İş Kanunu, Türk Ticaret Kanunu vb.	Çalışana ait özlük bilgilerinin kanun gereği tutulması.
Sözleşmenin İfası	İş Akdi, Satış Sözleşmesi, Taşıma Sözleşmesi, Eser Sözleşmesi vb.	Teslimat yapılması için şirketin, ilgili kişinin adres bilgilerini kaydetmesi.
Fiili İmkânsızlık	Fiili imkânsızlık nedeniyle rıza veremeyecek olan ya da ayırt etme gücü olmayan kişi.	Kaçırılan ya da kayıp kişinin konum bilgisi.
Veri Sorumlusunun Hukuki Sorumluluğu	Mali Denetimler, Güvenlik Mevzuatı, Sektör Odaklı Regülasyonlarla Uyum.	Bankacılık, enerji, sermaye piyasaları gibi alanlara özel denetimlerde bilgi paylaşımı yapılması.
Aleniyet Kazandırma	İlgili kişinin kendisine ait bilgileri kamunun bilgisine sunması.	Evini satmak isteyen kişinin, satış ilanında iletişim bilgisine yer vermesi.

Hakkın Tesisi, Korunması, Kullanılması	Dava açılması, tescil işlemleri, her türlü tapu işlemi vb. işlerde kullanılması zorunlu veriler.	İşten ayrılan bir çalışana ait gerekli bilgilerin dava zaman aşımı boyunca saklanması.
Meşru Menfaat	İlgili kişinin temel haklarına zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaati için zorunlu olması halinde veri işlenmesi	Çalışan bağlılığını artıran ödül ve prim uygulanması amacıyla veri işlenmesi.

Tablo-1:Kişisel Verilerin Açık Rıza Dışında Kalan İşlenme Şartları

Nasuh Akar Mah. 1407. Sokak No:4 06520
Balgat-Çankaya/Ankara // www.kvkk.gov.tr
Tel: 0 (312) 216 50 00 // Faks: 0 (312) 216 50 52